

Nr 19

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973: 47 angående förbättrade familjeförmåner inom den allmänna försäkringen, m. m., jämte motioner.

Propositionen

I propositionen läggs fram förslag om betydande förbättringar av samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljer, särskilt i anslutning till barns födelse och vid vård av sjukt eller handikappat barn.

I fråga om stödet i samband med barns födelse föreslås att den nuvarande moderskapsförsäkringen ersätts av en föräldraförsäkring med garantinivå. Garantinivån skall innebära ett grundläggande försörjnings-skydd i form av föräldrapenning med 25 kr. om dagen under sex månader i anslutning till barnets födelse. Till försäkrade med rätt till högre sjukpenning än garantinivån föreslås föräldrapenningen utgå med samma belopp som sjukpenningen. För tiden efter barnets födelse avses att den av barnets föräldrar som ombesörjer den huvudsakliga vården av barnet skall bli berättigad till föräldrapenningen. Enligt förslaget skall föräldrarna själva få avgöra vem av dem som skall stanna hemma hos barnet och uppbära föräldrapenningen. Förslaget om föräldrapenning innebär en ersättning vid barns födelse som avsevärt överstiger den nuvarande moderskapsförsäkringens förmåner särskilt för de lägst avlönade och för dem som inte haft förvärvsarbete viss tid före barnafödelsen. Föräldrapenningen skall liksom sjukpenningen utgöra skattepliktig inkomst och därigenom bli ATP-grundande.

Vidare föreslås rätt till sjukpenning för förälder som behöver ta vård om sjukt barn och för fader som behöver ta vård om äldre barn i samband med att ytterligare barn föds i familjen.

Förbättringar föreslås också i fråga om det särskilda vårdbidrag som utgår om barn på grund av sjukdom eller allvarligt handikapp är i behov av särskild tillsyn och vård. Vårdbidraget höjs till samma nivå som förtidspensionen inom folkpensioneringen, samtidigt som förmånen blir skattepliktig och ATP-grundande för den förälder som vårdar barnet.

Propositionen innehåller även förslag om en förstärkning av barnpensionerna så att mer enhetliga regler skapas för barnpensioner och bidragsförskott. Barnpensionen från folkpensioneringen höjs till 40 % av basbeloppet i de fall då änkepension eller barnpension från tilläggs-pensioneringen inte utgår och till 60 % av basbeloppet för barn vars båda föräldrar avlidit. Vidare höjs åldersgränsen för barnpensionen från 16 år till 18 år.

De nämnda familjepolitiska reformerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1974. Kostnadsökningen för de förbättrade förmånerna beräknas till ca 275 milj. kr. för helt år.

Författningsförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1962: 381) om allmän försäkring¹,

dels att 3 kap. 12—14 §§, 8 kap. 5 och 6 §§, 9 kap. 3—5 §§, 10 kap. 4 §, 16 kap. 5 § och 20 kap. 2 § skall ha nedan angivna lydelse,

dels att i lagen skall införas två nya paragrafer, 3 kap. 9 § och 9 kap. 6 § av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

9 §

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad förälder som för vård av barn, vilket ej fyllt tio år, under barnets sjukdom behöver helt eller delvis avstå från förvärvsarbete, äger rätt till sjukpenning om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till i 1 § första stycket angivet belopp. Därvid äga bestämmelserna i 7 § första och andra styckena motsvarande tillämpning.

Även om sjukdom ej föreligger äger fader, som avstår från förvärvsarbete för vård av barn som i första stycket sägs när sådant påkallas i anslutning till annat barns födelse, rätt till sjukpenning under de i första stycket nämnda förutsättningarna.

Sjukpenning enligt första och andra styckena utgår för högst tio dagar varje år för försäkrad förälder som har barn i sin vård eller, där föräldrar gemensamt ha barn i sin vård, för föräldrarna tillsammans. Utan hinder av vad nu sagts får förälder, som vanligen icke har barn i sin vård men som tillfälligt vårdar barn, i fall som avses i första eller andra stycket åtnjuta sjukpenning enligt vad där sägs inom ramen för det antal dagar, för vilket sjukpenning kan utgå till den andre av föräldrarna enligt första punkten.

¹ Enligt den lydelse som föreslagits i prop. 1973: 46.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §²

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa eller skulle hava varit inskriven därest hon uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §, äger vid barnsbörd rätt till moderskapspenning. Moderskapspenning utgör vid enkelbörd ettusenåttio kronor och vid flerbörd nämnda belopp ökat med femhundrafyrtio kronor för varje barn utöver ett.

Av moderskapspenningen äger den försäkrade lyfta trehundra kronor före nedkomsten, dock tidigast å etthundratjugonde dagen före den beräknade tidpunkten därför.

Försäkrad förälder som icke förvärvsarbetar äger i samband med barns födelse rätt till föräldrapenning.

Föräldrapenning utgår om föräldern varit inskriven hos allmän försäkringskassa under minst etthundraåttio dagar i följd närmast före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för denna. Föräldrapenning får utgå även om föräldern icke varit inskriven hos försäkringskassa enligt vad nu sagts men skulle ha varit inskriven om kassan ägt kännedom om samtliga de förhållanden som förelagat.

Hel föräldrapenning utgår med tjugufem kronor om dagen (garantinivå). Har föräldern under minst tvåhundrasjuttio dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten härför varit, eller skulle föräldern, om försäkringskassan haft kännedom om samtliga föreliggande förhållanden, ha varit försäkrad för en sjukpenning överstigande nämnda belopp, utgår föräldrapenningen med belopp motsvarande förälderns sjukpenning enligt 4 §.

Ha föräldrar gemensamt barn i sin vård, utgår föräldrapenning över garantinivån till fadern endast under förutsättning att även modern är eller enligt vad förut sagts bort vara försäkrad för sjukpenning överstigande garantinivån. Undantag från vad nu sagts får medgivas när det visas att modern till följd av sjukdom eller av andra särskilda skäl icke kan anses ha möjlighet att vårda barnet.

Villkor om inskrivning hos försäkringskassa eller försäkring för viss sjukpenning som angives i denna paragraf anses uppfyllt om det berott på åldersregeln i 1 kap. 4 § att villkoret ej kunnat uppfyllas.

² Senaste lydelse 1966: 350.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §^a

Även om sjukdom som i 7 § sägs icke är för handen, utgår till läggssjukpenning till kvinnlig försäkrad, som i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete, såframt hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför under minst tvåhundraogjuttio dagar i följd varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass eller skulle hava varit placerad i sådan sjukpenningklass, därest hon uppfyllt åldersvillkoret i 1 kap. 4 §.

Sjukpenningen utgår tidigast från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast från och med förlossningsdagen. Sjukpenningen utgår endast för dag då kvinnan avhåller sig från förvärvsarbete och längst till etthundraåttionde dagen efter förlossningsdagen eller efter den tidigare dag då sjukpenningen började utgå. Rätten till fortsatt sjukpenning upphör, om kvinnan under nämnda tid utför förvärvsarbete under mer än trettio dagar. Därvid medräknas ej dag då barnet åtnjuter sjukhusvård.

Från och med den trettionde dagen efter förlossningsdagen utgår sjukpenning endast om kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att hava barnet i sin vård.

Sjukpenning för tid före förlossningen utgår först från och med den dag kvinnan hos den allmänna försäkringskassan anmält sin önskan att erhålla sjukpenning, där ej hinder mött för anmälan eller särskilda skäl till annat föranleda.

Till sjukpenning enligt denna paragraf utgår ej barnstillägg.

Moder äger rätt till föräldrapenning tidigast från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse. För tiden efter barnets födelse är den av föräldrarna som till huvudsaklig del ombesörjer vården om barnet berättigad till föräldrapenning. Moder äger dock rätt till föräldrapenning till och med den tjugunionde dagen efter förlossningsdagen även om hon ej har barnet i sin vård.

Föräldrapenning utgår under högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får utgå längst till etthundraåttionde dagen efter den då barnet fötts eller, då föräldrarna till följd av barnets sjukdom under viss del av denna tid varit förhindrade att vårda barnet, däremot svarande längre tid, dock längst till tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse.

I fråga om föräldrapenning skola bestämmelserna i 7 § första och andra styckena äga motsvarande tillämpning. Föräldrapenning får ej utgå i den mån den försäkrade uppbär sjukpenning enligt denna lag.

Föräldrapenning utgår ej till båda föräldrarna för samma dag. Utan hinder härav får dock halv föräldrapenning utgå till båda föräldrarna för samma dag, när de avlösa varandra i vården av barnet.

^a Senaste lydelse 1969: 203.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Försäkrad, som äger rätt till moderskapspenning, må ej åtnjuta grundsjukpenning eller barnstilllägg för tiden från och med förlösningdagen till och med den tjugunonde dagen därefter.

Fosterföräldrar likställas vid tillämpningen av bestämmelserna om föräldrapenning med föräldrar.

Föräldrapenning till foster- eller adoptivföräldrar utgår ej för tid innan de fått barnet i sin vård och får utgå längst till tvåhundrafyrtionde dagen efter den då barnet fötts.

I den mån föräldrapenning ej utgått till dem enligt bestämmelserna i 13 § äga adoptivföräldrar i anslutning till att de få adoptivbarn som ej fyllt tio år i sin vård rätt till föräldrapenning under sammanlagt tjugu dagar. Detsamma skall gälla fosterföräldrar som mottaga barn i avsikt att adoptera det.

8 kap.

5 §⁴

Rätt till folkpension i form av barnpension tillkommer barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit och som icke fyllt sexton år.

Rätt till barnpension föreligger ej för barn utom äktenskap, därast den avlidne enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla.

Rätt till folkpension i form av barnpension tillkommer barn, vars fader eller moder eller båda föräldrar avlidit och som icke fyllt aderton år.

Har avliden förälder enligt avtal, som är bindande för barn utom äktenskap, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla, föreligger rätt till barnpension endast i den mån pensionen överstiger en efter underhållsskyldigheten lämpad livränta, vilken inköpes åt barnet för erlagt engångsbelopp.

6 §⁵

Barnpension utgör för år räknat tjugufem procent av basbeloppet. För barn, vars båda föräldrar avlidit, utgör dock barnpensionen trettiofem procent av basbeloppet.

Barnpension utgör för år räknat tjugufem procent av basbeloppet. Barnpension skall dock alltid utgå med sådant belopp att pensionen, i förening med pensionsförmåner, som enligt bestämmelserna i andra stycket skola beaktas, utgör

⁴ Senaste lydelse 1971: 887.

⁵ Senaste lydelse 1964: 146.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1. för barn, vars båda föräldrar avlidit, trettio procent av basbeloppet efter envar av föräldrarna,

2. för barn, som samtidigt uppbär bidragsförskott enligt lagen (1964: 143) om bidragsförskott, trettio procent av basbeloppet samt

3. för barn, som i annat fall uppbär barnpension efter en av föräldrarna, fyrtio procent av basbeloppet.

Vid tillämpning av bestämmelserna i föregående stycke beaktas barnet tillkommande tilläggs pension i form av barnpension samt, i fall som avses i punkt 3, folkpension i form av änkepension, vilken utgår till kvinna som är moder till barnet eller varit gift med barnets fader eller har eller har haft barn med denne, under förutsättning att barnet och kvinnan stadigvarande sammanbo. Äro flera barn berättigade till barnpension fördelas vid avräkning änkepensionen lika mellan barnen.

9 kap.

3 §^a

Försäkrad äger för tid före den månad då han fyller sexton år rätt till vårdbidrag i form av *invaliditetsersättning*, därest han på grund av sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård.

Ätnjuter försäkrad som avses i 2 § första stycket andra punkten eller andra stycket icke pension enligt denna lag, äger han, därest han fyllt sexton år, rätt till *invaliditetsersättning* för tid före den månad då han fyller sextiosju år.

Ätnjuter försäkrad som avses i 2 § första stycket andra punkten eller andra stycket icke pension enligt denna lag, äger han, därest han fyllt sexton år, rätt till *invaliditetsersättning* för tid före den månad då han fyller sextiosju år.

Invaliditetsersättning må vara begränsad till viss tid.

Vad i 2 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning

* Senaste lydelse 1966: 236.

Nuvarande lydelse

beträffande invaliditetsersättning. Konungen må dock förordna att sådan ersättning skall utgivas för tid då den försäkrade vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg.

Invaliditetsersättning enligt första stycket och sådan ersättning enligt andra stycket till försäkrad, som avses i 2 § första stycket andra punkten, utgör för år räknat sextio procent av basbeloppet. Invaliditetsersättning i annat fall utgör, allt efter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek, för år räknat sextio eller tretio procent av basbeloppet.

Föreslagen lydelse

Invaliditetsersättning till försäkrad, som avses i 2 § första stycket andra punkten, utgör för år räknat sextio procent av basbeloppet. Invaliditetsersättning i annat fall utgör, allt efter hjälpbehovets omfattning eller merutgifternas storlek, för år räknat sextio eller tretio procent av basbeloppet.

4 §

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn.

Försäkrad förälder äger för vård av barn som ej fyllt sexton år rätt till vårdbidrag om barnet på grund av sjukdom, psykisk utvecklingsstörning eller annat handikapp för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård.

Vårdbidrag utgår med belopp motsvarande hel förtidspension till ensamstående jämte pensionstillskott.

Vårdbidrag beviljas att utgå tills vidare. Behovet av bidrag skall omprövas vart tredje år, såvida ej skäl föreligga för omprövning med kortare mellanrum.

5 §⁷

Om pensionstillskott, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg förordnar Konungen med riksdagen.

Vid tillämpning av 2 och 3 §§ skall såsom blind anses den vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn.

Vad i 2 § tredje stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning beträffande invaliditetsersättning och vårdbidrag. Konungen äger dock förordna att sådana förmåner skola utgivas för tid då någon vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg.

⁷ Senaste lydelse 1969: 206.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Om pensionstillskött, hustrutilllägg och kommunalt bostadstilllägg förordnar Konungen med riksdagen.

10 kap.

4 §

Är någon för samma månad berättigad till flera änkepensioner, utgives endast den största av dem eller, om de äro lika stora, pensionen efter den sist avlidne mannen.

Föreligger för samma månad rätt till förtidspension samt änkepension eller hustrutilllägg, utgives endast en av förmånerna. Utgives i enlighet härmed änkepension eller hustrutilllägg, skall vid tillämpning av 3 kap. 3, 5 och 8 §§ samt 4 kap. 3 § anses som om den försäkrade kommit i åtnjutande av förtidspension.

Föreligger för samma månad rätt till två eller flera av förmånerna barnpension, förtidspension, änkepension eller hustrutilllägg, utgives endast en av förmånerna. Utgives i enlighet härmed änkepension eller hustrutilllägg, skall vid tillämpning av 3 kap. 3, 5 och 8 §§ samt 4 kap. 3 § anses som om den försäkrade kommit i åtnjutande av förtidspension.

16 kap.

5 §^s

Ålderspension utgår från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiosju år eller, om han önskar att pensionen skall börja utgå tidigare eller senare, från och med den månad som angives i pensionsansökningen.

Förtidspension, barntilllägg, invaliditetstilllägg och invaliditetsersättning utgår från och med den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.

Förtidspension, barntilllägg, invaliditetstilllägg, invaliditetsersättning och vårdbidrag utgår från och med den månad, varunder rätt till förmånen inträtt. I fall som avses i 1 § andra stycket utgår dock förtidspension från och med månaden näst efter den, då beslutet om pension meddelats.

Familjepension utgår från och med den månad då den försäkrade avlidit eller, om han vid sin död åtnjöt ålderspension eller förtidspension, från och med månaden näst efter den, varunder dödsfallet inträffat.

Pension må ej utgå för längre tid tillbaka än tre månader före ansökningsmånaden.

Vid utbetalning av folkpension för förfluten tid till försäkrad, vars make uppbär folkpension, skall pensionen så minskas, att det sammanlagda beloppet för båda makarna motsvarar vad som skall utgå enligt 6 kap. 2 § eller 7 kap. 4 §.

^s Senaste lydelse 1972: 166.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 kap.

2 §^a

Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 1 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

Med förälder skall vid tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 9 och 12—14 §§ samt 9 kap. 4 § likställas den, med vilken förälder är eller varit gift eller har eller har haft barn om de stadigvarande sammanbo.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

2. Moderskapspenning får efter ikraftträdandet utbetalas i anledning av barnsbörd som inträffat dessförinnan. Har kvinna före utgången av år 1973 uppburit förskott på moderskapspenning får hon uppbära återstående del av moderskapspenningen utan hinder av att barnsbörden inträffat efter den 1 januari 1974.

3. Har kvinna i anledning av barnsbörd uppburit moderskapspenning eller förskott därå, skall från föräldrapenning som utgår i anledning av barnets födelse avräknas ett belopp av sex kronor för dag.

4. Tid då tilläggssjukpenning utgått enligt bestämmelserna i 3 kap. 13 § i nuvarande lydelse avräknas från den tid föräldrapenning får utgå enligt de nya bestämmelserna i sagda paragraf.

5. Rätt till vårdbidrag i form av invaliditetsersättning upphör med utgången av år 1973. Utan hinder av att lagen icke trätt i kraft får allmän försäkringskassa under år 1973 besluta att förmån enligt de nya bestämmelserna i 9 kap. 4 § skall utgå fr. o. m. den 1 januari 1974.

6. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till föreskrift som ersatts genom bestämmelse i denna lag, tillämpas i stället den nya bestämmelsen.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1945: 844) om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m.**

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1945: 844) om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

2 §

Kvinnlig arbetstagar, som sedan minst ett år haft stadigvarande anställning hos arbetsgivaren, må icke skiljas från anställningen på den grund att hon blivit havande eller fött barn.

* Senaste lydelse 1971: 887.

Nuvarande lydelse

Ej heller må arbetsgivaren, där han har vetskap om havandeskapet eller barnsbörden, skilja arbetstagaren från anställningen på den grund att hon i samband med havandeskapet eller barnsbörden avhåller sig från arbetet under skälig tid, högst sex månader. Vad sålunda stadgas skall dock ej gälla, därest arbetstagaren underlåter att, på förfrågan av arbetsgivaren, utan dröjsmål underrätta denne om att hon önskar återinträda i arbetet efter bortovaron. Arbetsgivaren är ej pliktig att låta återinträdet ske tidigare än tre veckor från det han mottagit meddelande om den dag, då återinträdet kan äga rum, eller från det arbetstagaren utan föregående meddelande inställt sig hos honom.

Föreslagen lydelse

Arbetsgivare må ej med vetskap om havandeskapet eller barnets födelse skilja arbetstagare, som sedan minst ett år haft stadigvarande anställning hos honom, från anställningen på den grund att arbetstagaren i samband med havandeskap eller barns födelse avhåller sig från arbetet under högst sex månader eller den längre tid föräldrapenning utgår till honom enligt 3 kap. 13 § andra stycket andra punkten lagen (1962: 381) om allmän försäkring. Vad sålunda stadgas skall dock ej gälla, därest arbetstagaren underlåter att, på förfrågan av arbetsgivaren, utan dröjsmål underrätta denne om att han önskar återinträda i arbetet efter bortovaron. Arbetsgivaren är ej pliktig att låta återinträdet ske tidigare än tre veckor från det han mottagit meddelande om den dag, då återinträdet kan äga rum, eller från det arbetstagaren utan föregående meddelande inställt sig hos honom. Förbudet mot avskedande gäller ej, därest arbetstagaren avhåller sig från arbetet i mer än två perioder.

Avhåller sig arbetstagare från arbetet i samband med att han i sitt hem mottager barn såsom fosterbarn eller adoptivbarn äga bestämmelserna i andra stycket motsvarande tillämpning, dock längst till den tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse.

Överlåtelse av företag eller fartyg må icke inverka på den rätt som enligt denna paragraf tillkommer arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott

Härigenom förordnas, att 2 och 4 §§ lagen (1964: 143) om bidragsförskott skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Bidragsförskott utgår icke därest

- a) barnet bor tillsammans med den underhållsskyldige;
- b) det föreligger grundad anledning antaga att den underhållsskyldige i vederbörlig ordning betalar fastställt underhållsbidrag icke understigande vad som skulle utgå i bidragsförskott enligt 4 § första och andra styckena;

c) det finnes uppenbart att den underhållsskyldige annorledes sörjt eller sörjer för att barnet erhåller motsvarande underhåll;

d) den underhållsskyldige gentemot barn utom äktenskap enligt avtal, som är bindande för barnet, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla; eller

e) vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt.

d) vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidrag eller faderskap till barnet fastställt.

4 §¹

Bidragsförskott utgör för år räknat fyrtio procent av det i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring omförmälda basbeloppet.

Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet i förra fallet, i förhållande till varje underhållsskyldig, tjugofem och i senare fallet tio procent av basbeloppet.

Skall bidragsförskott utgå i förhållande till såväl fader som moder eller är barnet berättigat till barnpension enligt 8 kap. 5 § lagen om allmän försäkring, utgör dock bidragsförskottet trettio procent av basbeloppet, i förra fallet i förhållande till varje underhållsskyldig.

Föreligger grundad anledning antaga att fastställt underhållsbidrag betalas i vederbörlig ordning, utgör bidragsförskott skillnaden mellan förskottsbelopp enligt första eller andra stycket samt underhållsbidragets belopp.

Bidragsförskott utgår ej med högre belopp än underhållsbidraget, därest vårdnadshavaren utan giltigt skäl underlåter att vidtaga eller medverka till åtgärder för att få underhållsbidraget höjt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

¹ Senaste lydelse 1970: 147.

Motionerna

A. i anledning av propositionen väckta motioner:

motionen 1973: 1647 av fru Hjelm-Wallén (s) vari hemställs att riksdagen

1. uttalar att adoptivföräldrar och fosterföräldrar som mottar barn i adoptionsavsikt principiellt skall likställas med biologiska föräldrar, varvid adoptivbarns ankomst till familjen jämsställs med andra barns födelse,

2. uppdrar åt Kungl. Maj:t att — sedan erfarenheter vunnits av den nya stödformen och av avgränsningsmöjligheterna — återkomma med förslag i enlighet med vad som i motionen anförts angående föräldrapenning och anställningstrygghet för adoptivföräldrar och fosterföräldrar som mottar barn i adoptionsavsikt;

motionen 1973: 1648 av fru Lundblad m. fl. (s) vari hemställs "att det är angeläget vid framtida förbättringar i familjestödet i samband med barns födelse vad beträffar längden av den tid föräldrapenning kan utbetalas att särskild hänsyn toges till de familjer där modern måste avbryta sitt förvärvsarbete tidigare än strax före barnets födelse av skäl som anknyter till moderns arbetsförhållanden eller hälsa";

motionen 1973: 1686 av fröken Andersson i Stockholm (c) och fru Olsson i Hölö (c) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973: 47 beslutar

1. att föräldrapenning skall utgå under sammanlagt 12 månader till endera av föräldrarna dock att där båda föräldrarna förvärvsarbetar ingen av dem ensam får uppbära föräldrapenning mer än 8 månader,

2. att anställningsskyddet för förälder utsträcks till 12 månader;

motionen 1973: 1687 av herr Carlshamre m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen

1. hos Kungl. Maj:t anhåller om ett samlat utbyggnadsprogram för familjestödet, innefattande en utsträckning av ersättningstiden inom föräldraförsäkringen till tolv månader,

2. beslutar att förälder eller annan vårdnadshavande som på läkares rekommendation vistas hos barn under sju års ålder som vårdas på sjukhus skall ha rätt till sjukpenning och rätt att vistas på sjukhuset på samma ekonomiska villkor som gäller för patienter;

motionen 1973: 1688 av herrar Gustavsson i Alvesta (c) och Hamrin (fp) vari hemställs att riksdagen vid behandling av propositionen 1973: 47

I. beslutar

1. ge möjlighet till ett förskottsuttag av föräldrapenning med 500 kr.

och motsvarande reduktion av den löpande dagersättningen eller ersättningstiden,

2. likställa foster- och adoptivföräldrar med biologiska föräldrar i fråga om rätten till föräldrapenning och anställningsskydd vid adoption eller fosterhemsplacering av barn före skolåldern,

II. ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anförts rörande sjukpenning vid vård av sjukt barn och vårdbidrag för svårt handikappat barn,

III. uppdrar åt vederbörande utskott att utarbeta erforderlig lagtext:

motionen 1973: 1689 av herr Åkerlind (m) vari hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973: 47 beslutar att barnpension från folkpensioneringen skall utgå med 40 % av basbeloppet även i de fall då änkepension utgår, samt att vederbörande utskott vidtar erforderliga konsekvensändringar i föreliggande förslag till lagtext.

B. vid riksdagens början väckta motioner:

motionen 1973: 73 av herr Börjesson i Falköping (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om förslag till vårdbidrag för hörselskadat barn som för sitt handikapp vistas på skola utanför hemmet att utgå till föräldrarna för all den tid barnet vistats i sitt hem under veckoslut, helger m. m.;

motionen 1973: 151 av herr Bengtsson i Landskrona (s) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om sådan ändring i lagen om allmän försäkring att tilläggsjukpenning till kvinnlig försäkrad i fall av för tidig födsel enligt vad i motionen anförts kan utgå efter etthundraåttionde dagen efter förlossningsdagen:

motionen 1973: 154 (jfr 1973: 163) av herrar Fälldin (c) och Helén (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om förslag angående rätt för hemarbetande att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen för barnavårdande insatser i hemmet;

motionen 1973: 639 av fröken Andersson i Stockholm m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag till sådan ändring i 3 kap. lagen om allmän försäkring, att tilläggsjukpenning vid barnsbörd utgår om kvinnan på grund av barnets sjukdom är förhindrad att ha det i sin vård och under förutsättning att läkare styrker barnets behov av kontakt med och närhet till modern;

motionen 1973: 643 (jfr 1973: 241) av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredning och förslag syftande till att arbete med vård av egna barn skall grunda pensionsrätt inom ATP enligt i motionen 1973: 241 angivna riktlinjer;

motionen 1973: 843 (jfr 1973: 241) av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredning och förslag angående rätt till utsträckt tjänstledighet med bevarad anställningstrygghet för föräldrarna i samband med barnsbörd och vård av små barn i enlighet med vad som anförts i motionen 1973: 241;

motionen 1973: 1133 av herr Hamrin m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om ändrade bestämmelser angående vårdbidrag från allmänna försäkringen i enlighet med vad som anförts i motionen;

motionen 1973: 1153 av herrar Romanus (fp) och Möller (fp) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar att moderskapspenning eller föräldrapenning skall utgå vid adoption av barn under skolåldern, varvid barnets ankomst till familjen likställs med barnets födelse vid biologiskt föräldraskap,

2. att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext;

motionen 1973: 1154 av fröken Pehrsson (c) och herr Andersson i Nybro (c) vari hemställs att riksdagen beslutar

1. att den som adopterar barn som är i späda ålder får ekonomiskt stöd genom allmänna försäkringen i samma omfattning som det som utgår vid barnsbörd,

2. att i anslutning till adoption föräldrapenning utgår för vardera föräldern under 10 dagar i anslutning till barnets ankomst till familjen;

motionen 1973: 1156 av herr Romanus m. fl. (fp, c, m, vpk) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar om rätt till uppskjuten havandeskapsledighet inom moderskapsförsäkringen eller föräldraförsäkringen på det sätt som beskrivits i motionen,

2. att vederbörande utskott utarbetar erforderligt förslag till lagtext;

motionen 1973: 1160 av herrar Werner i Malmö (m) och Komstedt (m) vari hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om sådan ändring av gällande lagstiftning att vård av anhörig och tillsyn av minderårigt barn skall få tillgodoräknas vid beräkning av tilläggspension;

motionen 1973: 1540 (jfr 1973: 1154) av fröken Pehrsson (c) och herr Andersson i Nybro (c) vari hemställs att adoptivföräldrar tillförsäkras rätt till anställningstrygghet i samma mån som biologiska föräldrar.

Utskottets yttrande

Inledning

Den i propositionen föreslagna omläggningen av samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljer avser i första hand att bereda dessa lättnader vid barns födelse och vid vård av sjukt eller handikappat barn. Ändringarna innebär i huvudsak följande.

Den nuvarande moderskapsförsäkringen omvandlas till en föräldraförsäkring, innefattande en ekonomisk ersättning i form av föräldrapenning med en garantinivå för alla föräldrar om 25 kr. om dagen under sex månader i samband med och under tiden närmast efter barnets födelse. Till försäkrade med rätt till högre sjukpenning än garantinivån skall föräldrapenningen utgå med samma belopp som sjukpenningen. Föräldrapenningen kommer således — förutsatt att riksdagen antar det i prop. 1973: 46 framlagda förslaget till omkonstruktion av sjukpenningförsäkringen — i dessa fall att utgå med belopp som motsvarar 90 % av den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst i den mån denna inte understiger 4 500 kr. eller överstiger 7,5 basbelopp. Föräldrapenningen skall för tid efter barnets födelse uppbäras av den av barnets föräldrar som ombesörjer den huvudsakliga vårdsnaden. Därvidlag gäller att föräldrarna själva kan avgöra vem av dem som skall stanna hemma och sköta barnet. Ersättning skall kunna utgå under högst 180 dagar sammanlagt för föräldrarna och i regel längst till 180:e dagen efter den då barnet fötts. Som viktigt undantag föreslås emellertid gälla att denna gräns, om föräldrarna under viss del av ersättningstiden varit förhindrade att vårda barnet, skall kunna i motsvarande mån förskjutas, dock längst till 240:e dagen efter födelsen. Det anställningsskydd som f. n. gäller för modern under 6 månader i samband med barns födelse utsträcks att omfatta även fadern, varjämte foster- och adoptivföräldrar jämföras med biologiska föräldrar i fråga om skydd mot inkomstbortfall och om anställningsskydd.

Tvåförälderfamiljer där båda makarna förvärvsarbetar och ensamstående förälder som förvärvsarbetar skall ha rätt till sjukpenning under 10 dagar per år för vård av sjukt barn under 10 år. Rätt till motsvarande ledighet skall tillkomma fader som i anslutning till barns födelse eller då hustrun till följd av missfall kräver särskild vård behöver ta vård om familjens äldre barn under tio års ålder.

Vårdbidraget för svårt handikappat barn, f. n. 60 % av basbeloppet, skall utgå med samma belopp som hel förtidspension från folkpensioneringen inkl. pensionstillskott.

Barnpensionen slutligen skall ligga på en garantinivå motsvarande 40 % eller, om båda föräldrarna avlidit, 60 % av basbeloppet. Pensionens åldersgräns höjs från 16 till 18 år.

Såväl föräldrapenningen som sjukpenningen och vårdbidraget skall utgöra skattepliktig inkomst och därigenom bli ATP-grundande.

Reformerna skall träda i kraft den 1 januari 1974. De beräknas medföra en kostnadsökning för den allmänna försäkringen med sammanlagt ca 275 milj. kr.

Kraven på ökad jämställdhet mellan män och kvinnor har under senare år vuxit sig allt starkare. Betydsefulla reformer inom arbetsmarknadspolitiken och på utbildningsområdet har bidragit till att utjämna skillnaderna mellan mäns och kvinnors möjlighet att erhålla en produktiv sysselsättning. Övergången till individuell beskattning av inkomst av förvärvsarbete har ökat kvinnornas benägenhet att ta anställning. Särskilt under senare år har förvärvsfrekvensen blivit särskilt markant i fråga om yngre gifta mödrar med barn i förskoleåldern. Den snabba utvecklingen mot ett familjemönster med två familjeförsörjare har medfört ökade krav på en samhällsservice som kan bidra till att tillgodose funktioner vilka tidigare sköttes helt eller så gott som helt inom familjen.

Propositionen bygger på familjepolitiska kommitténs betänkande Familjestöd (SOU 1972: 34), som vid remissbehandlingen rönt ett i huvudsak positivt mottagande. Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till de i propositionen framförda förslagen om förstärkning av stödet till barnfamiljerna och vill uttala sin särskilda tillfredsställelse över att föräldraförsäkringen givits en utformning som ger inte bara kvinnan utan också mannen en möjlighet att i samband med ett barns ankomst till familjen stanna hemma och ta vård om barnet. Starka principiella och praktiska skäl talar enligt utskottets mening för en sådan ordning.

Av de motioner utskottet behandlar i det följande innehåller flertalet i huvudsak endast yrkanden om marginella ändringar i propositionens förslag. Även om utskottet har förståelse för vissa av de i motionerna framförda kraven på ytterligare förbättringar av familjestödet är det enligt utskottets mening av bl. a. statsfinansiella skäl f. n. inte möjligt att gå utöver förslagen i propositionen.

Föräldrapenning

Den nuvarande moderskapsförsäkringen omfattar dels en moderskapspenning om 1 080 kr. jämte visst tillägg vid flerbarnsfödelse, dels en tilläggssjukpenning, motsvarande sjukpenningen vid sjukdom med avdrag för grundsjukpenning. Tilläggssjukpenning utgår tidigast fr. o. m. 60:e dagen före den beräknade nedkomsten, senast fr. o. m. förlossningsdagen och längst till den 180:e dagen efter denna eller den tidigare dag då sjukpenningen börjat utgå. Vidare gäller att, om kvinnan under nämnda tid utför förvärvsarbete under mer än 30 dagar, hennes rätt till fortsatt tilläggssjukpenning upphör.

Den föräldrapenning som enligt förslaget i propositionen skall er-

sätta den nuvarande moderskapsförsäkringen kan utgå under högst 180 dagar sammanlagt för föräldrarna och i princip längst till 180:e dagen efter den då barnet fötts. Som tidigare nämnts skall emellertid ersättningstiden kunna förskjutas i de fall då föräldrarna under viss del av de 180 dagarna varit förhindrade att vårda barnet och därvid gått miste om föräldrapenning. Ersättning skall dock inte kunna utgå för tid efter den 240:e dagen efter barnets födelse. Förslaget innebär också att föräldrarna har frihet att byta av varandra i omvårdnaden av barnen utan någon begränsning av antalet ledighets- eller förvärvsarbetsperioder. Detta innebär att 30-dagarsregeln skall upphöra att gälla.

De vid riksdagens början väckta motionerna 1973: 151 av herr Bengtsson i Landskrona, 1973: 639 av fröken Andersson i Stockholm m. fl. och 1973: 1156 av herr Romanus m. fl. tar alla upp frågan om förskjutning av ersättningstiden. I motionen 1973: 151 yrkas sådan ändring i AFL att tilläggssjukpenning till kvinnlig försäkrad i fall av för tidig födsel skall kunna utgå även efter 180:e dagen från förlossningsdagen. Enligt motionärerna i motionen 1973: 639 bör — under vissa förutsättningar — tilläggssjukpenning vid barnsbörd kunna utgå om kvinna p. g. a. barnets sjukdom är förhindrad att ha det i sin vård, och motionärerna i motionen 1973: 1156 anser att mödrar, vilkas barn måste stanna på sjukhuset en längre tid efter förlossningen, bör få rätten till havandskapsledighet utsträckt, så att de kan vara hemma totalt sex månader även om de förvärvsarbetar under den tid då barnet är på sjukhus.

Den regel om förskjutning av ersättningstiden för föräldrapenning till längst 240:e dagen efter barnets födelse som tidigare omnämnts har enligt uttalande i propositionen tillkommit för att föräldrar, då de till följd av barnets sjukdom inte kunnat ha det i sin vård efter förlossningen, i möjligaste mån skall kunna disponera föräldrapenningen fr. o. m. barnets hemkomst till familjen. Yrkandena i samtliga de nämnda motionerna får enligt utskottets mening genom den berörda regeln anses vara i huvudsak tillgodosedda.

I de med anledning av propositionen väckta motionerna 1973: 1648 av fru Lundblad m. fl., 1973: 1686 av fröken Andersson i Stockholm och fru Olsson i Hölö samt 1973: 1687 av herr Carlshamre m. fl. tar motionärerna upp frågan om en förlängning av ersättningstiden. Yrkandet i motionen 1973: 1686 går ut på omedelbar lagstiftning om sådan förlängning till ett år och en motsvarande utvidgning av föräldrarnas anställningsskydd, medan motionärerna i motionen 1973: 1687 anser att riksdagen hos Kungl. Maj:t bör begära ett samlat utbyggnadsprogram för familjestödet, innefattande en till 12 månader utsträckt ersättningstid med en ersättning som under senare hälften av året bör begränsas till garantinivån eller 25 kr. per dag. I motionen 1973: 1648 begärs riksdagsuttalande av innebörd att man vid framtida förbättringar av föräldrapenningen bör beräkna ersättningstidens längd med särskilt hänsynstagande

till familjer där modern av arbetsmarknads- eller hälsoskäl måste avbryta sitt förvärvsarbete tidigare än strax före barnets födelse.

Familjepolitiska kommittén, som ingående prövade frågan om längden av den tid för vilken föräldrapenning skall kunna utgå, konstaterade bl. a. att en kvinna, som utnyttjar sin rätt till tillägssjukpenning redan två månader före nedkomsten, står utan sjukpenning när barnet hunnit bli endast fyra månader gammalt. I kommitténs treårsprogram för utbyggnad av familjestödet ingick även förslag om en förlängning av ersättningstiden till åtta månader. Detta förslag bemöttes i allmänhet positivt vid remissbehandlingen, och flera remissinstanser förordade eller ifrågasatte en förlängning av tiden till 12 månader. Av uttalande i propositionen framgår att enbart en förlängning av ersättningstiden för föräldrapenningen från sex till åtta månader kan beräknas öka sjukförsäkringens kostnader med drygt 300 milj. kr. om året. Med hänsyn härtill och vid en avvägning mellan olika angelägna reformkrav har föredragande statsrådet ansett det inte vara möjligt att i detta sammanhang ta upp frågan om en förlängning av ersättningstiden.

Med hänsyn till vad som anförts i propositionen och då vissa av de nackdelar som är förbundna med den nuvarande 180-dagarsgränsen får anses eliminerade med den möjlighet till förskjutning av ersättningstiden som förslaget i propositionen innebär, har utskottet, som noterar att riksdagen tidigare i år (jfr SfU 1973: 2 och SfU 1973: 8) prioriterat en lösning av vissa pensionsfrågor av stor ekonomisk räckvidd, ansett sig inte kunna i detta sammanhang förorda en förlängning av ersättningstiden enligt yrkandet i motionen 1973: 1686.

Utskottet kan heller inte biträda yrkandet i motionen 1973: 1687. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973: 1687 i nu berörda del samt till motionen 1973: 1686.

Beträffande yrkandet i motionen 1973: 1648 förutsätter utskottet att Kungl. Maj:t vid det fortsatta reformarbetet kommer att beakta de framförda synpunkterna och framlägga förslag till ändring när så befinns möjligt. Synpunkterna i motionen 1973: 1648 kan härmed anses tillgodosedda. Något särskilt uttalande i denna fråga finner utskottet inte vara erforderligt och avstyrker därför bifall till motionen.

Några motioner tar upp frågan om förslaget i propositionen om adoptivföräldrars ersättningsrätt. Adoptivföräldrar skall enligt förslaget vara berättigade till föräldrapenning och åtnjuta anställningskydd i samma mån som biologiska föräldrar, vilket innebär att de kan uppbära föräldrapenning under högst 180 dagar och längst till 240:e dagen efter den då barnet fötts.

I motionen 1973: 1647 av fru Hjelm-Wallén yrkas — förutom principuttalande om jämställdhet mellan adoptivföräldrar och fosterföräldrar — att Kungl. Maj:t, sedan närmare erfarenheter vunnits av den nya stödformen, skall förelägga riksdagen förslag om att den tid under vilken

adoptivföräldrar skall vara berättigade till föräldrapenning och åtnjuta anställningsskydd skall räknas — inte från barnets födelse — utan från den dag då barnet ankommer till familjen. Liknande yrkanden har framställts i motionerna 1973: 1153 av herrar Romanus och Möller samt 1973: 1688 av herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin, medan motionerna 1973: 1154 och 1973: 1540 — båda väckta vid riksdagens början av fröken Pehrsson och herr Andersson i Nybro — innehåller yrkanden som numera blivit tillgodosedda genom förslaget i propositionen.

Enligt utskottets mening finns det skäl som talar för att man i fråga om föräldrar som tar emot barn i adoptionssyfte ger ett stöd för att underlätta anpassningen även i de fall då barnet är över åtta månader. I propositionen föreslås en ersättningstid på 20 dagar, vilket överensstämmer med familjepolitiska kommitténs förslag. I motionerna aktualiseras en ersättningstid på 180 dagar även i dessa fall. Enligt utskottets mening kan det finnas skäl för en längre ersättningstid än 20 dagar. En förlängning aktualiserar emellertid ersättningsfrågan i andra ömmande fall där föräldrarna måste vara hemma för att ta hand om barn med särskilda anpassningsproblem.

Mot denna bakgrund anser utskottet sig inte kunna för närvarande biträda yrkandena i motionerna. Utskottet vill erinra om att förslaget i propositionen innebär en avsevärd förbättring av adoptivföräldrarnas situation. De kommer att vara principiellt jämställda med biologiska föräldrar i fråga om rätt till föräldrapenning och om anställningsskydd och får härutöver en rätt till föräldrapenning under sammanlagt 20 dagar i samband med att barnet kommer till familjen. Enligt utskottets mening bör den i motionen aktualiserade frågan tas upp till närmare prövning när erfarenheter vunnits av de nya bestämmelsernas tillämpning i praktiken och bl. a. de gränsdragningsproblem som berörts i det föregående kunnat närmare klarläggas. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 1973: 1153, 1973: 1647 och 1973: 1688, sistnämnda motion i nu berörda del.

Frågan om anställningstrygghet vid barnafödelse berörs också i motionen 1973: 843 av herr Bohman m. fl. Denna innehåller yrkande om utredning av frågan om rätt till utsträckt tjänstledighet med bevarad anställningstrygghet för föräldrarna i samband med barnsbörd och vård av små barn. Av motiveringen, vilken återfinns i motionen 1973: 241, framgår att motionärerna menar att föräldrarna bör tillerkännas lagstadgad rätt till full tjänstledighet tills barnet fyllt ett år och att — efter denna tid — möjligheterna till deltidsarbete bör underlättas.

Ett motionsyrkande av liknande innebörd prövades och avvisades av riksdagen förra året på förslag av inrikesutskottet i dess betänkande InU 1972: 23. Inrikesutskottet hänvisade till familjepolitiska kommitténs nyligen framlagda betänkande, enligt vilket såväl kvinn-

liga som manliga arbetstagare borde vara berättigade till åtta månaders tjänstledighet i samband med barnsbörd. Frågan om möjligheterna till deltidsarbete ansåg inrikesutskottet vara av den art att det kunde ifrågasättas om den borde generellt lösas genom lagstiftning. Utskottet ansåg det lämpligare att den reglerades via arbetsmarknadens parter.

Socialförsäkringsutskottet biträder den av inrikesutskottet uttalade uppfattningen. Vad särskilt angår frågan om anställningsskydd i samband med barnsbörd vill utskottet, som tidigare i detta betänkande avstyrkt bifall till motionsyrkanden om förlängning av den tid varunder föräldrapenning skall kunna utgå, erinra om att båda föräldrarna enligt förslaget i propositionen är tillförsäkrade anställningsskydd under sex månader och att skyddet gäller två sammanhängande perioder för vardera föräldern.

Enligt utskottets mening bör ersättningstiden och den tid då anställningsskydd åtnjuts lämpligen sammanfalla, och utskottet avstyrker följaktligen bifall också till motionen 1973: 843.

I motionen 1973: 1688 av herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin har framställts ett lagstiftningsyrkande, innebärande att den försäkrade skall ha rätt till förskottsuttag av föräldrapenning med 500 kr. Med anledning härav vill utskottet erinra om att familjepolitiska kommittén prövade denna fråga och därvid fann att olägenheterna med förskottsuttag av föräldrapenning vägde tyngre än den fördel som ett engångsbelopp kunde erbjuda. Enligt utskottets mening är föräldrapenningens syfte i första hand att kompensera föräldern för inkomstbortfall i samband med barntillsyn. Med hänsyn härtill och då införandet av en rätt till förskottsuttag av föräldrapenning är ägnat att avsevärt komplicera ersättningsreglerna avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1688 i denna del.

Utskottet behandlar i detta sammanhang också vissa vid riksdagens början väckta motioner som tar upp frågan om rätt för hemarbetande att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggspensioneringen för vård av barn i hemmet. Enligt motionen 1973: 154 av herrar Fälldin och Helén bör sådan rätt föreligga, och motionärerna begär att förslag i ämnet föreläggs riksdagen. Ett liknande yrkande har framställts av herrar Werner i Malmö och Komstedt i motionen 1973: 1160. Enligt dessa motionärer bör emellertid även vård av anhöriga grunda rätt till pensionspoäng. Även enligt motionen 1973: 643 av herr Bohman m. fl. bör vård av egna barn grunda pensionsrätt inom ATP. Motionärerna föreslår i särskild motion (1973: 241) att denna pensionsrätt utformas så att varje inkomstlöst år grundar rätt till pension så länge barnet är under tre år och att därefter och till barnets tioårsdag varje inkomstlöst år bör grunda rätt till ett halvt pensionsår.

De i motionerna aktualiserade frågorna har tidigare upprepade gång-

er prövats av riksdagen. Mot ett förslag om pensionsrätt för hemarbetande har riksdagen bl. a. invänt (jfr SfU 1972: 15) att det är förenat med svårigheter att göra en rättvisande uppskattning i pengar av värdet av husmödrars arbete i hemmet och att inom ett obligatoriskt pensionssystem bestämma generell pensionsålder för hemarbetande husmödrar. Riksdagen har också framhållit att avgifterna för en sådan pensionering skulle komma att drabba familjens kontantinkomster bl. a. under den tid då i många fall familjens kostnader för barnens underhåll och uppfostran är stora.

De skäl som riksdagen tidigare åberopat mot en självständig pensionsrätt för arbete som utförs i hemmet äger enligt utskottets mening alltså giltighet. Härtill kommer att föräldrapenningen liksom sjukpenningen och vårdnadsbidraget enligt förslaget i propositionen skall utgöra skattepliktig inkomst och räknas som pensionsgrundande inkomst. Detta innebär att ersättningen i samband med barns födelse och vid vård av sjukt eller handikappat barn i fortsättningen kommer att medverka till att upprätthålla föräldrarnas ATP-skydd. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 1973: 154, 1973: 643 och 1973: 1160.

Sjukpenning vid vård av sjukt barn

AFL innehåller f. n. inga bestämmelser om rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Enligt särskilda föreskrifter i anställningsavtalen för stats- och kommunalanställda har dessa under vissa förutsättningar rätt till tjänstledighet för sådan vård.

Enligt förslaget i propositionen skall tvåförälderfamiljer där båda makarna förvärvsarbetar och ensamstående förälder som förvärvsarbetar ha rätt till sjukpenning under tio dagar per familj och år för vård av sjukt barn under tio år. Rätten till ledighet i tio dagar skall också kunna utnyttjas av fader som i samband med förlossning behöver ta vård om äldre barn i familjen vilka inte fyllt tio år.

Herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin vill i motionen 1973: 1688 att riksdagen ger till känna att man vid den fortsatta utbyggnaden av familjestödet — särskilt i fråga om familjer med flera barn — bör överväga en förlängning av denna ersättningstid. Utskottet vill med anledning av detta yrkande erinra om att fördragade statsrådet i propositionen begränsat ersättningstiden till tio dagar med hänvisning i första hand till att den föreslagna stödformen innebär en principiell nyhet genom att ersättning skall kunna utgå när det är en annan än den försäkrade som drabbats av sjukdom. Även utskottet är av den uppfattningen att antalet ersättningsdagar — i varje fall till dess närmare erfarenheter vunnits av den nya lagstiftningen — bör hållas relativt lågt. Enligt utskottets mening finns det dock skäl som talar för att ersättningstiden bör vara något längre i familjer som har flera barn, och utskottet förutsätter därför att man i det kommande reformarbetet ägnar uppmärksamhet

samhet också åt denna fråga. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1688 även i denna del.

I motionen 1973: 1687 av herr Carlshamre m. fl. framställs ett yrkande om lagstiftning av innehåll att förälder eller annan vårdnadshavare vilken på läkares rekommendation vistas hos barn, som vårdas på sjukhus och som inte fyllt sju år, skall ha rätt till sjukpenning utan tidsbegränsning och rätt att vistas på sjukhuset på samma ekonomiska villkor som gäller för patienter.

Utskottet, som i det föregående framhållit att ersättningstiden för sjukpenning vid vård av sjukt barn i vart fall i ett inledningsskede bör hållas relativt lågt, är inte berett medverka till att förälder som vistas hos barn på sjukhus skall ha rätt att uppbära sjukpenning utan tidsbegränsning. Av uttalande i propositionen framgår att förälder som måste avstå från förvärsarbete för att vistas hos barn på sjukhus skall ha samma rätt till sjukpenning som förälder som vårdar sjukt barn i hemmet. Vad särskilt angår yrkandet om rätt för förälder med sjukt barn att vistas på sjukhus på samma ekonomiska villkor som gäller för patienter torde detta beröra en fråga som närmast angår sjukvårdshuvudmännen. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1687 även i denna del.

Vårdbidrag för svårt handikappat barn

Enligt 9 kap. 3 § AFLF utgår vårdbidrag i form av invaliditetsersättning till barn som inte fyllt 16 år och som p. g. a. sjukdom, psykisk efterblivenhet, vanförhet eller annat lyte för avsevärd tid och i avsevärd omfattning är i behov av särskild tillsyn och vård. Om den försäkrade stadigvarande vårdas på statlig, kommunal eller statsunderstödd enskild anstalt har han inte rätt till vårdbidrag för tid då han vistas på antalten eller genom dess försorg vårdas utom anstalten. Från denna regel gäller enligt föreskrift i kungörelsen (1966: 238) om invaliditetsersättning till barn som vistas utom anstalt det undantaget att vårdbidrag skall utgå om barnet minst två veckor i en följd vistas utom anstalten utan att vårdas genom dess försorg.

Förslaget i propositionen innebär att vårdbidrag till svårt handikappat barn skall utgå med belopp som motsvarar hel förtidspension från folkpensioneringen inklusive pensionstillskott. Detta innebär att bidraget, då pensionstillskotten är fullt utbyggda, kommer att utgå med 120 procent av basbeloppet. Vårdbidraget skall utgöra skattepliktig inkomst hos föräldern och räknas som pensionsgrundande inkomst.

Motionerna 1973: 73 av herr Börjesson i Falköping och 1973: 1133 av herr Hamrin m. fl. innehåller yrkanden av innebörd att vårdbidrag skall utgå även då barnet vistas kortare perioder i hemmet. I sistnämnda motion yrkas också att åldersgränsen för rätt till vårdbidrag höjs till 18 år. Enligt den med anledning av propositionen väckta mo-

tionen 1973: 1688 av herrar Gustavsson i Alvesta och Hamrin bör riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännage att avgränsningen av den till vårdbidrag berättigade kretsen av barn liksom åldersgränsen noga bör prövas och att möjligheterna till vårdbidrag till barn på internatskolor bör vidgas.

Frågor av samma eller liknande innebörd som de vilka aktualiserats i motionerna prövades av riksdagen förra året. I samband därmed inhämtade socialförsäkringsutskottet yttrande från riksförsäkringsverket som uppgav bl. a. att frågan om vidgad rätt till vårdbidrag för hörselskadat barn som vårdas på anstalt skulle komma att beaktas av verket vid dess undersökning angående tillämpningen av gällande regler om bl. a. vårdbidrag. I den nu aktuella propositionen har föredragande statsrådet uppgivit att riksförsäkringsverkets utredning främst gäller kretsen av vårdbidragsberättigade och frågan om graderade vårdbidrag men att utredningen avser att också beröra frågan om åldersgränsen för rätt till vårdbidrag och reglerna om vårdbidrag för barn som vårdas på internat. Statsrådet anser mot bakgrund härav att ett ställningstagande till dessa frågor inte bör ske förrän verkets utredning avslutats. Av det anförda framgår att flertalet av de i motionerna aktualiserade frågorna f. n. är föremål för prövning inom riksförsäkringsverket. Förslag i ämnet kan väntas under innevarande år. Vad särskilt angår yrkandet om en höjning av åldersgränsen för rätt till vårdbidrag till 18 år vill utskottet erinra om att de barn det här är fråga om regelmässigt är berättigade till förtidspension inom folkpensioneringen fr. o. m. 16 års ålder. På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1973: 1688 även i nu berörda del.

Barnpension

Barnpension från folkpensioneringen utgör enligt gällande bestämmelser 25 procent av basbeloppet om en förälder avlidit och 35 procent av samma belopp om båda föräldrarna avlidit. Åldersgränsen är 16 år.

Barnpension från folkpensioneringen skall enligt förslaget i propositionen kunna utgå till dess barnet fyllt 18 år. Den skall utgöra 40 procent av basbeloppet för varje barn då en förälder och 60 procent av samma belopp om båda föräldrarna avlidit. Den 40-procentiga pensionen skall utgå endast då inte barnpension från tilläggs pensioneringen eller änkepension från folkpensioneringen utgår. I annat fall skall barnpensionen liksom nu utgå med 25 procent av basbeloppet eller med det högre belopp som erfordras för att det sammanlagda stödet skall uppgå till 40 procent per barn.

I motionen 1973: 1689 yrkar herr Åkerlind att barnpensionen skall utgå med 40 procent av basbeloppet även i sådana fall då änkepension utgår.

Den i propositionen föreslagna konstruktionen av barnpensionen har

tillkommit som ett led i strävandena att i ökad utsträckning inrikta de ekonomiska stödåtgärderna på barnen. Förslaget innebär att olikheterna i behandlingen av skilda grupper efterlevandeföräldrar minskar och att barnstödet ökar för änklings liksom för fränskilda och ogifta efterlevande kvinnor. Förslaget ligger således i linje med de överväganden i fråga om inriktningen av ett framtida familjepensionssystem som redovisats av pensionsförsäkringskommittén i dess slutbetänkande Familjepensionsfrågor m. m. (SOU 1971: 19) och som riksdagen i andra sammanhang uttalat sin anslutning till.

Enligt utskottets mening kan berättigade invändningar knappast riktas mot att man vid stödets utformning tar hänsyn till familjens sammanlagda förmåner. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen 1973: 1689.

Den omläggning av familjestödet som föreslås i propositionen kommer att bli av genomgripande betydelse för ett stort antal familjer. Det är med hänsyn härtill och till att de nya bestämmelserna på vissa punkter kan förutses bli relativt svårtillämpade i praktiken givetvis angeläget att Kungl. Maj:t noga följer upp verkningarna av lagstiftningen som i väsentliga delar innebär en nyhet för Sverige.

Mot de delar av propositionen som i det föregående inte upptagits till särskild behandling har utskottet inte funnit anledning till erinran. Inte heller har en granskning av den föreslagna författningstexten föranlett någon erinran i sak. Dock har utskottet ansett sig böra förorda vissa smärre ändringar av redaktionell art.

Utskottets hemställan

Under förutsättning att riksdagen bifaller utskottets hemställan i betänkande 1973: 21 hemställer utskottet

A. beträffande 3 kap. 13 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring (*biologiska föräldrars och med dem jämställdas rätt till föräldrapenning*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 47, med avslag på motionerna 1973: 1648, 1973: 1686 och 1973: 1687, de båda sistnämnda i motsvarande del, samt med anledning av motionerna 1973: 151, 1973: 639 och 1973: 1156 antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

B. beträffande 3 kap. 14 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring (*adoptivföräldrars och med dem jämställdas rätt till föräldrapenning*)

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 47, med avslag på motionerna 1973: 1153, 1973: 1647 och 1973: 1688, de båda sistnämnda i motsvarande del, samt med anledning av

motionen 1973: 1154 antar följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse av nämnda författningsrum:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

14 §

Fosterföräldrar likställas — — — — — med föräldrar.

Föräldrapenning till foster- eller adoptivföräldrar utgår ej för tid innan de fått barnet i sin vård och får utgå längst till tvåhundra-fyrtionde dagen efter *den då barnet fötts*.

Föräldrapenning till foster- eller adoptivföräldrar utgår ej för tid innan de fått barnet i sin vård och får utgå längst till tvåhundra-fyrtionde dagen efter *barnets födelse*.

I den — — — — — adoptera det.

C. beträffande 3 kap. 9 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring (*sjukpenning vid vård av sjukt barn*)

att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 47 samt med avslag på motionerna 1973: 1687 och 1973: 1688, båda i motsvarande del, antar följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse av nämnda författningsrum:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

9 §

Hos allmän försäkringskassa inskriven *försäkrad* förälder som för vård av barn, vilket ej fyllt tio år, *under barnets sjukdom* behöver helt eller delvis avstå från förvärvsarbete, äger rätt till sjukpenning om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till i 1 § första stycket angivet belopp. Därvid äga bestämmelserna i 7 § första och andra styckena motsvarande tillämpning.

Hos allmän försäkringskassa inskriven förälder som för vård av *sjukt* barn, vilket ej fyllt tio år, behöver helt eller delvis avstå från förvärvsarbete, äger rätt till sjukpenning om hans sjukpenninggrundande inkomst uppgår till i 1 § första stycket angivet belopp. Därvid äga bestämmelserna i 7 § första och andra styckena motsvarande tillämpning.

Även om — — — — — nämnda förutsättningarna. Sjukpenning enligt — — — — — första punkten.

D. beträffande 8 kap. 6 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring (*barnpension*)

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 47 och med avslag på motionen 1973: 1689 antar den i propositionen föreslagna lydelsen av nämnda författningsrum;

E. beträffande föräldrars rätt till anställningsskydd i samband med barnsbörd

att riksdagen med bifall till propositionen 1973: 47 och med avslag på motionerna 1973: 1647, 1973: 1686 och 1973: 1688,

samtliga i motsvarande del, samt med anledning av motionen 1973: 1540 antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1945: 844) om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m.;

F. beträffande rätt till förskottsuttag av föräldrapenning
att riksdagen avslår motionen 1973: 1688 i motsvarande del;

G. beträffande författningsförslagen i övrigt
att riksdagen med anledning av propositionen 1973: 47 och med avslag på motionerna 1973: 73, 1973: 1133 och 1973: 1688, sistnämnda motion i vad den behandlar frågan om vårdbidrag för svårt handikappat barn, antar
1. de delar av det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring, vilka inte behandlats under A—D ovan, med den ändringen att 8 kap. 5 § erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

5 §

Rätt till — — — — — aderton år.

Har avliden förälder enligt avtal, som är bindande för barn utom äktenskap, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla, föreligger rätt till barnpension endast i den mån pensionen överstiger en *efter underhållsskyldigheten lämpad* livränta, vilken *inköpes* åt barnet för *erlagt engångsbelopp*.

Har avliden förälder enligt avtal, som är bindande för barn utom äktenskap, åtagit sig att till dess underhåll utgiva visst belopp en gång för alla, föreligger rätt till barnpension endast i den mån pensionen överstiger en livränta, *som köpts eller kunnat inköpas* åt barnet för *engångsbeloppet*.

2. det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1964: 143) om bidragsförskott

H. beträffande rätt för hemarbetande att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggspensioneringen för barnavårdande insatser i hemmet m. m.
att riksdagen avslår

1. motionen 1973: 154,
2. motionen 1973: 643,
3. motionen 1973: 1160;

I. beträffande rätt till tjänstledighet för föräldrar i samband med vård av barn under ett år m. m.

att riksdagen avslår motionen 1973: 843;

J. att riksdagen avslår

1. motionen 1973: 151,
2. motionen 1973: 639,

3. motionen 1973: 1154,

4. motionen 1973: 1156,

5. motionen 1973: 1540,

i den mån de inte kan anses besvarade genom vad utskottet ovan anfört och hemställt.

Stockholm den 12 april 1973

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Lundberg (s), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson (s), Olsson i Stockholm (vpk), Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp), herrar Signell (s) och Andersson i Ljung (m).

Reservationer

1. av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Av de" och slutar med "i propositionen" bort ha följande lydelse:

Av de motioner utskottet behandlar i det följande innehåller flertalet främst yrkanden som berör delar av propositionens förslag. I några motioner framförs allmänna synpunkter rörande familjepolitikens utformning. Utskottet har på några punkter förordat förändringar gentemot propositionens förslag, på andra uttalat att en närmare prövning bör ske sedan erfarenheter vunnits av de nya bestämmelserna och på andra måst konstatera att det av statsfinansiella skäl f. n. inte är möjligt att genomföra önskvärda förbättringar. Utskottet förutsätter emellertid att en fortsatt utbyggnad av familjepolitiken kommer att ske, med utgångspunkt bl. a. i familjepolitiska kommitténs förslag.

2. av herrar Mundebo (fp) och Olsson i Stockholm (vpk) samt fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 18 som börjar med "Den regel" och slutar med "huvudsak tillgodosedd" bort ha följande lydelse:

Den regel om förskjutning av ersättningstiden för föräldrapenning till längst 240:e dagen efter barnets födelse som propositionsförslaget innehåller medför en förbättring jämfört med nu gällande regler. Den kommer dock fortfarande att innebära att en del försäkrade förlorar en del av sin rätt till föräldrapenning, eftersom sjukperioden ibland kan vara längre än nämnda tid. Det finns därför enligt utskottets me-

ning skäl för att mödrar, vilkas barn måste stanna på sjukhus en längre tid efter förlossningen, får rätten till havandeskapsledighet utsträckt så att de kan vara hemma totalt sex månader även om de förvärvsarbetar under den tid då barnet är på sjukhus. Det torde vara i ett begränsat antal fall som ett barn vistas mer än sex månader på sjukhus i anslutning till födelsen. När barnet i sådana fall kommer hem finns det alla skäl för samhället att på ett generöst sätt möjliggöra för föräldrarna att ägna det erforderliga tiden och omvårdnad. Utskottet biträder därför förslaget i motionen 1973: 1156.

dels att utskottet under punkten A bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1156 och med anledning av motionerna 1973: 151, 1973: 639, 1973: 1648, 1973: 1686 och 1973: 1687, de båda sistnämnda i motsvarande del, antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 3 kap. 13 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

3 kap.

13 §

Moder äger — — — — — sin vård.

Föräldrapenning utgår under högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får utgå längst till etthundraåttionde dagen efter den då barnet fötts eller, då föräldrarna till följd av barnets sjukdom under viss del av denna tid varit förhindrade att vårda barnet, däremot svarande längre tid, *dock längst till tvåhundrafyrtionde dagen efter barnets födelse.*

Föräldrapenning utgår under högst etthundraåttio dagar sammanlagt för föräldrarna. Den får utgå längst till etthundraåttionde dagen efter den då barnet fötts eller, då föräldrarna till följd av barnets sjukdom under *denna tid* eller viss del av denna tid varit förhindrade att vårda barnet, däremot svarande längre tid.

I fråga — — — — — denna lag.

Föräldrapenning utgår — — — — — av barnet.

3. av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att den del av utskottets yttrande på s. 20 som börjar på rad 15 uppfifrån med "Enligt utskottets" och slutar med "berörda del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det finns skäl för en längre ersättningstid än 20 dagar. Detta är en mycket kort tid. Många barn har redan hunnit uppnå åtta månaders ålder vid placeringen. Det är väsentligt att underlätta barnets inväxande i det nya hemmet. Särskilt de många barn som kommer från andra länder behöver en längre anpassningsperiod. Detta

gäller i synnerhet barn i förskoleåldern. Utskottet anser därför att föräldrapenning bör utgå i 180 dagar vid adoption av barn under sju år, varvid barnets ankomst till familjen skall likställas med barnets födelse vid biologiskt föräldraskap. Då det gäller barn mellan sju och tio år kan utskottet biträda propositionens förslag. En förlängning av ersättningstiden i dessa fall aktualiserar också ersättningsfrågan i andra fall där föräldrarna måste vara hemma för att ta hand om barn med särskilda anpassningsproblem. Detta spörsmål bör närmare övervägas sedan erfarenheter vunnits av de nya bestämmelserna.

dels att utskottet under punkten B bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1973: 1153, 1973: 1154, 1973: 1647 och 1973: 1688, de båda sistnämnda i motsvarande del, antar följande såsom *motionärernas förslag* be-
tecknade lydelse av 3 kap. 14 § lagen om ändring i lagen
(1962: 381) om allmän försäkring:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

3 kap.

14 §

Fosterföräldrar likställas — — — med föräldrar.

Föräldrapenning till foster- eller adoptivföräldrar utgår ej för tid innan de fått barnet i sin vård och får utgå längst till tvåhundra-
fyrtionde dagen efter den då barnet fötts.

I den mån föräldrapenning ej utgått till dem enligt bestämmelserna i 13 § äga adoptivföräldrar i anslutning till att de få adoptivbarn som ej fyllt tio år i sin vård rätt till föräldrapenning under sammanlagt tjugu dagar. Detsamma skall gälla fosterföräldrar som mottaga barn i avsikt att adoptera det.

Föräldrapenning till foster- eller adoptivföräldrar utgår ej för tid innan de fått barnet i sin vård och får *såvitt avser barn som ej fyllt sju år* utgå längst till tvåhundra-
fyrtionde dagen efter *barnets ankomst till familjen*.

I den mån föräldrapenning ej utgått till dem enligt bestämmelserna i 13 § äga adoptivföräldrar i anslutning till att de få adoptivbarn *som fyllt sju men ej tio år* i sin vård rätt till föräldrapenning under sammanlagt tjugu dagar. Detsamma skall gälla fosterföräldrar som mottaga barn i avsikt att adoptera det.

4. av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "I motionen" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Föräldraförsäkringen är avsedd att ersätta den nuvarande moderskapsförsäkringen. Den senare består av två förmåner. Den ena förmånen är moderskapspenningen som tillkommer alla mödrar (ett engångsbelopp på 1 080 kronor vid enbarnsbörd). Den andra förmånen är tilläggssjukpenning som utgår till mödrar med viss lägsta klassplacering inom sjukförsäkringen.

Enligt familjepolitiska kommittén har moderskapspenningen från början varit tänkt att till ungefär halva sitt belopp avse anskaffningar och andra merutgifter med anledning av barnsörden.

Ett engångsbelopp av moderskapspenningens storlek har utan tvekan haft stor betydelse för många familjer vid bestridandet av de kostnader som är förenade med anskaffning av utrustning för barnet. För närvarande kan 300 kronor av moderskapspenningen lyftas så tidigt som 120 dagar före den beräknade nedkomsten, vilket innebär möjlighet att börja dessa förberedelser i god tid och underlättar planeringen.

Propositionen innehåller inte förslag att någon del av föräldrapenningen skall kunna utbetalas som förskott. Även om föräldraförsäkringen blir en kraftig ekonomisk förbättring jämfört med moderskapsförsäkringen är det enligt utskottets mening en brist att inte någon del av föräldrapenningen avses kunna utgå som förskott.

I motionen 1973: 1688 föreslås att den försäkrade skall ha rätt till förskottsutttag av föräldrapenning med 500 kronor. Ett sådant förskott skulle enligt motionen reducera den löpande dagersättningen från 25 till 22 kronor eller ersättningstiden med 20 dagar.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett förskott på föräldrapenningen bör kunna utgå till blivande moder på framställning från henne. Det föreslagna förskottsbeloppet på 500 kronor är enligt utskottets mening en väl avvägd summa. Förskottet skall kunna utbetalas tidigast på den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten, vilket är den dag då föräldrapenning tidigast kan utgå. Särskilt för moder som måste ta ut föräldrapenning relativt lång tid före den beräknade dagen för barnets födelse torde det vara värdefullt att samtidigt kunna disponera en större summa för anskaffning av utrustning. Dock bör enligt utskottets mening förskottsbelopp kunna utgå oberoende av om föräldrapenning tas ut före den beräknade förlossningsdagen eller inte.

För att reglera sådant förskottsutttag bör enligt utskottets mening föräldrapenningen (garantinivån) reduceras från 25 till 22 kronor per dag. Då en reduktion på 3 kronor är något för hög för att reglera förskottsuttaget på 500 kronor skall resterande del av den sammanlagda föräldrapenningen utbetalas i samband med havandeskapsledighetens upphörande.

dels att utskottet under punkten F bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1973: 1688 i motsvarande del antar följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse av 3 kap. 13 § lagen om ändring i lagen (1962: 381) om allmän försäkring:

Kungl. Maj:ts förslag

Motionärernas förslag

3 kap.

13 §

Moder äger — — — — — sin vård.
 Föräldrapenning utgår — — — — — barnets födelse.
 I fråga — — — — — denna lag.
 Föräldrapenning utgår — — — — — av barnet.

Av föräldrapenningen äga föräldrarna lyfta femhundra kronor före barnets födelse, dock tidigast å sextionde dagen före den beräknade tidpunkten därför. Har förälder lyft nämnda belopp före barnets födelse skall därefter utgående föräldrapenning minskas med tre kronor per dag. I den mån summan av de verkställda avdragen överstiger femhundra kronor skall överskjutande del utbetalas till föräldern då föräldrapenningen upphör att utgå. Uppgår summan av avdragen icke till femhundra kronor skall den till föräldern utgående föräldrapenning minskas med belopp som sammanlagda motsvara skillnaden mellan femhundra kronor och nämnda summa.

5. av herrar Ringaby (m), Magnusson i Nennesholm (c), Mundebo (fp), fröken Pehrsson (c), herr Andersson i Nybro (c), fröken Bergström (fp) och herr Andersson i Ljung (m), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 21 med "De i" och slutar på s. 22 med "1973: 1160" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motionerna framförda uppfattningen att den barnavårdande insats som görs i hemmen är av stor betydelse inte minst för samhället. Den är därför i hög grad förtjänt av samhällets stöd. Det är otillfredsställande att de hemarbetande har en så missgynnad ställning i ATP-systemet. Som ett huvudskäl mot att införa en självständig pensionsrätt för hemarbetande har vid flera tillfällen framförts att det är svårt att göra en rättvisande uppskattning i pengar av värdet av arbete i hemmet. Utskottet finner inte detta skäl bärande. Det bör vara möjligt att finna en formel för en värdering av detta arbete.

Den vid 1970 års riksdag beslutade skattereformen syftade bl. a. till att främja de hemarbetandes valfrihet mellan yrkesarbete och fortsatt hemarbete. Om detta syfte skall tillgodoses fordras att föräldrar med

små barn bereds möjlighet att få vård och tillsyn för barnen under arbetstiden. Eftersom samhällets barntillsynsresurser är otillräckliga måste ett stort antal föräldrar avstå från förvärvsarbete för att vårda sina barn i hemmet. Det är då rimligt att man i ATP-systemet inför en möjlighet att jämställa barnavård i hemmet med förvärvsarbete. Ett led i valfriheten och samhällets uppskattning av de barnavårdande uppgifterna är enligt utskottets uppfattning att den som vårdar barn i hemmet får tillgodoräkna sig ett visst antal pensionsår inom tilläggs pensioneringen.

Föräldrapenningen liksom sjukpenningen och vårdbidraget kommer att innebära att ersättning i samband med barns födelse och vid vård av sjukt eller handikappat barn ger ett visst ATP-skydd. Detta är emellertid otillräckligt och gäller bara begränsad tid. Utskottet biträder därför den i motionerna framförda uppfattningen att hemarbetande bör få rätt att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen för vård av barn i hemmet. Hur pensionsrätten bör utformas bör bli föremål för utredning. Härvid bör även prövas om samma system kan tillämpas vid vård av annan nära anhörig i hemmet.

dels att utskottet under punkten H bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1973: 154, 1973: 643 och 1973: 1160 hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag angående rätt för hemarbetande att tillgodoräkna sig pensionsår inom tilläggs pensioneringen för barnavårdande insatser i hemmet.

6. av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), fröken Bergström (fp) och herr Andersson i Ljung (m), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 21 som börjar med "Socialförsäkringsutskottet biträder" och slutar med "1973: 843" bort ha följande lydelse:

Socialförsäkringsutskottet anser i enlighet med vad som anförts i motionerna 1973: 843 och 1973: 241 att frågan om rätt till utsträckt tjänstledighet med bevarad anställningstrygghet för föräldrarna i samband med barnsbörd bör utredas. Utskottet finner emellertid mot bakgrund av vad som uttalats i familjepolitiska kommitténs betänkande att sådan tjänstledighet i avvaktan på erfarenheter av föräldraförsäkringen tills vidare bör begränsas till åtta månader. Socialförsäkringsutskottet ansluter sig därjämte till den av inrikesutskottet uttalade uppfattningen rörande underlättande av möjligheterna till deltidsarbete. Enligt utskottets mening bör riksdagen således med anledning av motionen 1973: 843 hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag rörande frågan om rätt till åtta månaders tjänstledighet med bevarad anställningstrygghet för förälder i samband med barnsbörd.

dels att utskottet under punkten I bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1973: 843 hos Kungl.

Maj:t hemställer om utredning och förslag rörande frågan om rätt till åtta månaders tjänstledighet med bevarad anställnings-
trygghet för förälder i samband med barnsbörd.